

Ob 100-letnici postavitve Aljaževega stolpa

ALJAŽ IN TRANGULACIJA (1895)

„Avgusta 1895 je napravil Aljaž na Triglavu železen stolp („Aljažev stolp“), premer m 1.25, v katerem je panorama na steni okrog namalana z imeni vseh vidnih gorskih vršavcev, – pa tudi je v turnu zavetje zoper mrzle vetrove (večidel pod ničlo). Stroški so bili 300 ft. Turn je podaril Aljaž slov. plan. društvu. – Pozneje so nastale pravde, češ da je Aljaž baje pokončal vojaški Triangulierungspunkt I. Ordnung v zemlji, kjer stoji turn. (15) Tako so trdili nemški nasprotniki. Preiskave so trpele pol leta. Še žive priče (Požganc, Legat itd.), ki so pred 40 leti pomagale triangulacijsko točko postaviti civilnemu geometru, so pa dokazale, da so to točko (leseno piramido) postavili na drugem mestu in nad zemljo, ne pa pod zemljo (ne pod zemljo Metallplatte mit Kreuz/kovinsko ploščo s križem, op.J.S./). In vojaki (Hauptmann Schwarz in Oberlieutenant Guttmann), ki so kot vojaški maperji vnovič merili Triglav, so kot strokovnjaki dokazali, da 1) nikdar ni bilo podzemske triangulacijske /črte/ točke, 2) da je stala stara, prejšnja triang. točka, lesena, 12 metrov daleč od Aljaževega stolpa proti vzhodu. (15) In vojaki so določili, da naj stoji moj stolp pod državnim varstvom (unter staatlichen Schutze) in da stolpa nihče ne sme podreti. In so vojaki v sredi stolpa 1/2 metra globoko vkopali v zemljo triang. znamenje (Metalplatte mit Kreuz u. Urkunde Im Namen Seiner Majestaet etc. /= kovinsko ploščo s križem in listino 'V imenu njegovega veličanstva itd.', op.J.S.). In tako sem slavno zmagal in ni bilo treba, kakor je prej žugal nemški dež. geometer, meni 1000 fl kazni plačati za komisijo. Ne vinarja nisem plačal, nemški denuncianti in tožniki so bili pa osramočeni.“

ALJAŽ IN ZEMLJIŠKI KATASTER (1886)

„Da je Triglav ostal v slovenskih rokah, je največ moja zasluga. Pridobil sem dovško občino (prej so Nemci tukaj gospodarili!) in okreplil sem Slov. plan. društvo.

S poštenimi Nemci (turisti) iz Berlina, Dunaja sem bil v zvezi in dopisoval. Ti so nam prijazni in gredo v naše kočje. Bližnji Nemci (in posebno ljubljanski nemčurji) so mi pa zelo nagajali, ker so bili v zvezi z uradi in mi šest tožb in pravnih napravili, pa sem vselej zmagal. Nagajali so mi pri nakupu sveta v Vratih in na Kredarici. Potem so mi veliko pravdo napravili zavoljo sveta na Kredarici, ker so me tožili, da Triglav hiša stoji deloma na svetu verskega zaklada in da kapela vsa stoji na tistem svetu. Bile so preiskave, zaslišanja, nazadnje komisija na Kredarici. Geometer, gozdarji in uradniki, več kmetov, ki so po gorah križe za geometre postavljali. Vse to na nedeljo, menda zato, da bi jaz ne bil navzoč na Kredarici. Pa najel sem doma tujega duhovnika (novomašnika Barléta) in tudi sam šel na Kredarico, najel advokata (brezplačno dr. Tomiška), najel inženirja – merjevca (brezplačno inženirja Žužka), da sta na Kredarici kontrolirala – in glej čudo: pravica se je izkazala!

Jaz sem pravdo dobil v polnem obsegu, mera je pokazala meni v prid – in velike stroške je trpela finančna direkcija in drugi nasprotniki!“

ALJAŽ IN ZEMLJIŠKA KNJIGA (1909 in 1910)

„Leta 1909 in 1910 sem na prošnjo občinskega odbora in gospodarskega obsega posredoval pri našem novem deželnem odboru in pri sodniji, da se nekdam skupne parcele 137 dovških /zemljiških/ upravičencev nas, 137 starih upravičencev, v zemljiško knjigo zapiše. Leta 1885 so se po zmoti, pa tudi po zvijači tedanjega župana napačno zapisale na občino Dovje, kar pa je vse kaj drugega kot 137 starih upravičencev. Takrat tudi še ni bilo tovarne in novohišarjev. Prejšnji (liberalni) dež. odbor je prošnjo tukajšnjih občanov (brez mene) odklonil. Sedaj sem bil pa jaz dober, ker sem znan in prijatelj z dež. glavarjem Šukljatom itd. (26) V imenu dovškega gospodarskega odseka sem naredil prošnjo, v nji pa zgodovinsko dokazal, da smo mi, 137 upravičencev (stari dovški posestniki, Insasser von Lengenfeld /prebivalci Dovjega, op.J.S./) te parcele dobili od škofov von Freysing in Bayern in zahtevali smo jih nazaj. (27) Pooblastil sem dr. Pegana, naj toži občino Dovje (to je občinski zastop) in naj občinski zastop pripozna, da to ni občinsko, ampak last nas, 137 upravičencev, ki imamo svoj gospodarski odsek. To je dr. Pegan storil in občina je to priznala, dež. odbor pa dal dovoljenje in c.k. sodnija v Kr. Gori je te parcele (več tisoč oralov v vrednosti več kot 200.000 K/10 milijonov/) nazaj na nas upravičence v zemljiški knjigi prepisala. (28)

Menda zato me je občina Dovje l. 1910 za častnega občana občine Dovje izvolila, pa mi to šele čez eno leto povedala in diplomo v okviru prinesla.“

Citati so prevzeti iz knjige Jakoba Aljaža Dovška župnijska kronika 1889-1923, kjer je pripravil uvod, redakcijo in opombe Janez Svoljšak, izdalo pa jo je Planinsko društvo Dovje-Mojstrana ob stoti obletnici Aljaževega prihoda na Dovje v znak hvaležnosti za njegov odločilni vpliv na razvoj planinstva na Slovenskem avgusta 1989. Naslove posameznih zaključenih citiranih vsebin je izbral podpisani avtor.

*prof.dr. Milan Naprudnik
Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana*

Prispelo za objavo: 1995-08-10

Raziskovalni tabor geodetov na reki Kolpi

Geodeti Dolenjskega geodetskega društva so v dneh od 21.-22. julija 1995 organizirali spust po reki Kolpi. Poleg domačinov je bilo povabljenih še nekaj eminentnih gostov iz drugih geodetskih sredin. Raziskovalni tabor se je odvijal na območju občin Kočevje in Črnomelj, zato so glavno breme organizacije prevzeli domači geodeti iz teh občin pod vodstvom iznajdljivega kolega Iztoka. Preveslana pot: Fara – Prelesje – Vinica.

Poleg športno-rekreativne narave je bilo popotovanje po reki Kolpi tudi raziskovalno-strokovnega značaja, saj so udeleženci kar pogosto odkrivali podzemne centre namišljene črte državne meje, za kar pričakujejo ustrezno zahvalo kolegov, ki se trudijo z opredelitvijo te meje na Kolpi.